

Het geheim

Vijf generaties, één verleden

BRIGITTE VAN AKEN

Salto

We dachten dat we oorlog uit ons leven hadden verbannen, dat in het Europa van de 21ste eeuw samenwerking de oude demonen blijvend zou temmen. Tot Rusland begin 2022 Oekraïne binnenviel. De hoop maakte plaats voor angst. Angst voor oorlog, maar ook angst voor het onbekende, want we weten niet meer wat oorlog betekent. *Het geheim* van Brigitte Van Aken geeft ons een leidraad. Ze verhaalt op een intrigerende manier de diepe impact van de oorlog. *Het geheim* gaat niet zozeer over dood, chaos, vernieling, vaak het meest zichtbare aan een oorlog. De auteur ontrafelt in een vlot leesbare stijl de diepe emoties die door oorlog worden opgeroepen en de langdurige gevolgen die oorlog heeft. Die gevolgen hebben tot vandaag invloed op onze levens, maar blijven soms generaties lang onbesproken omdat ze zo gevoelig liggen.

Jan Balliauw

Eerste generatie: grootmoe Denise, 100 jaar

(GEBOREN IN 1925)

1

Deridder zuigt het draadje speeksel aan zijn kin naar binnen en veegt zijn mond schoon met de rug van zijn hand. 'Het is aan jou, Simon', zegt hij.

Wat slungelig loopt mijn vriend Simon naar voren. Boven de rand van zijn rode sokken krult haar.

'Niet als een mietje lezen', grinnikt Adam. Zijn Nikes roffelen driftig op de grond. Zijn hand gaat omhoog en hij steekt zijn middelvinger op.

Als Deridder hem aankijkt, strak en afkeurend, glijdt zijn vinger losjes en spottend langs zijn wang. Simon knikt wat door zijn linkerknie. Ik knipoog naar hem, als teken van steun. Trees, Tara en Tooske zitten als wassen beelden op hun stoel. T3 noemt Deridder hen. Voor mij is het helder: vandaag staat die T voor 'trutten', want ze verdedigen mijn vriend niet.

Simon begint te lezen. Zijn stem klinkt als de echo van een verre droom.

Stevig stap ik door de herfst. De zon staat laag en brandt een beetje. Ik ga niet op zoek naar champignons, te gevaarlijk. Voor ik het weet, zwier ik zo'n grote paddenstoel met witte stippen in de pan.

Adam zit als een bom op zijn stoel. Hij maakt een sissend geluid.

Simon stopt prompt met lezen. In zijn te korte broek lijkt hij een beetje op een grappenmaker. 'Waarom doe je zo?' vraagt hij, bijna vriendelijk.

'Ik zie het niet.'

'Wat zie je niet?' vraagt Deridder.

Adam houdt zijn hand losjes in de lucht, zijn pols licht gebogen. 'Dat zwieren met zo'n paddenstoel...' zegt hij. 'Sorry, maar... dat is zo gay.'

Voor mij scheurt de lucht open met een felle knal. T3 toont geen emotie. Ze verrekt geen spier.

'Lees verder', zegt Deridder rustig.

Op de hoek staat het boshuisje van Maurice, een massieve brok natuur in laarzen. Het huis ligt aan een onverhard bospad, heeft ramen met luiken en een lage, rode deur. De boswachter zelf, in een groene trui met gaten, is hout aan het hakken.

'Dag Maurice!'

Met de bijl nog in de lucht keert hij zich om. Hoofd in de zon.

'Dag Simon. Hoe gaat het?'

Ik wijs naar een heideplant op het erf die feller kleurt dan de andere planten.

'Die bloeit mooi.'

Hij steekt zijn handen in zijn zakken en wandelt naar me toe. Zijn grijze haar ligt wat slordig op zijn hoofd. In de linkermouw van zijn trui zit een gat.

'Erica', zegt hij. 'Moet in de schaduw staan.'

Dan valt het gesprek stil.

'Zo. Dan stap ik maar eens verder.' Ik zie hem aarzelen.

'Cola?' Achter zijn bril worden zijn blauwe ogen wazig.

Binnen ruik ik verbrand hout en stoofvlees. Zijn meubels staan wat ongemakkelijk in het huis, alsof ze uit een burcht zijn geroofd. Hij biedt me een stoel aan met armleuningen. Het vuur in de open haard brandt. Ik leg mijn sjaal op de stof van de leuning, verkleurd door de jaren. Terwijl hij in het keukentje rommelt, zoek ik naar het beeld dat me de vorige keer zo is opgevallen. Op een zware sokkel tegen de muur kijkt een zestiende-eeuwse Maria naar twee engelen. Ze heeft een mooiere glimlach dan de mooiste uit mijn klas.

Ik draai mijn hoofd naar Trees. Die luistert alsof ze zich niet aangesproken voelt. Binnen in me trekt iets samen.

Op een zilveren schaal staan een kopje koffie en een glas cola.

'Zero is goed?' vraagt Maurice.

'Ja.'

Er valt een stilte die wat ongemakkelijk is.

Ik wijs naar het beeld. 'Die engeltjes', zeg ik.

Hij zucht en zegt: 'Het gaat niet goed met mijn kleindochter.'

De blauwe ogen achter de bril lijken te breken.

'Ze heeft bloedkanker.'

Maurice vouwt zijn handen. Zijn vingers zijn ruw en geschaafd, de knokkels wat gezwollen.

'Dat vind ik heel erg', zeg ik.

Hij kijkt omhoog naar de engelen. 'Het komt zeker goed.'

'Ja. Het komt zeker goed', zeg ik.

Zijn duim en wijsvinger grijpen naar het oortje van het koffiekopje. Het is van porselein. Net als wij allemaal.

Tara houdt haar hoofd schuin, ze lijkt elk woord te wegen. Simon knikt weer door zijn knie.

‘Hoe heet die kleindochter?’ vraagt Tooske, de liefste T. ‘Janet’, sneert Adam.

Trees draait zich naar Adam toe. ‘Waarom dóé jij zo?’ ‘Hoe?’ zingt de eikel.

‘Zo hatelijk.’

Ik kan haar nauwelijks aankijken. Simon staat in een straal van zonlicht.

Als een projectiel vliegt Adams arm de hoogte in. Zijn biceps bolt op. ‘Mag ik iets zeggen?’

Tooske kreunt en dat brengt wat animo in de klas.

‘Niet klaarkomen’, fluistert Adam.

‘Jij mag iets zeggen’, zegt Deridder, alsof hij niets heeft gehoord.

‘Maurice en die jongen zijn watjes. Watjes denken altijd dat alles goed komt’, zegt Adam.

Mijn oren ploppen. Ik wiebel met mijn stoel. De achterste poten schuiven gevaarlijk naar voren. In een fractie van een seconde zou ik achterover kunnen kukelen. In dat wiebelmoment wil ik voor Simon mijn nek breken. ‘Adam lijkt zo geobsedeerd door homo’s dat ik me afvraag of hij er zelf een is’, zeg ik.

De borstkas van de eikel gaat dreigend op en neer. Vloekend loopt hij de klas uit.

‘Ho maar’, zegt Deridder.

‘Moet u hem niet achterna?’ vraagt Tara.

‘Hij is écht kwaad’, zegt Trees, die uit is op sensatie.

Simon ritst zijn rugzak dicht.

‘Laat hem buiten afkoelen’, zegt Deridder.

Ik bewonder hoe koel hij blijft. Op een bank buiten zit

Adam te mokken. De klas voelt weer normaal.

‘Hoe staat het met jullie nieuwe schrijfpdracht?’ vraagt Deridder.

Trees laat haar schouders zakken en zegt: ‘Mijn familie is saai.’

‘Ik koos voor Finn, mijn broertje’, zegt Tooske.

Tara zucht. Ze is, net als ik, enig kind.

Simon staart voor zich uit. Zijn blik volgt een duif op de vensterbank.

‘Sluit de deur.’ Deridder heeft gewacht tot iedereen de klas uit is. Zijn wenkbrauwen lijken het juiste ritme voor dit gesprek te zoeken en schieten een paar keer de hoogte in. Hij heeft mijn schrijftaak in zijn hand. Een onaangename warmte overvalt me als ik hem diep hoor zuchten. ‘Je hield je niet aan het onderwerp.’ Zijn mond trekt scheef.

‘In een wereld zonder oorlog bestaat er geen herfst’, zeg ik een tikkeltje brutaal.

‘Je moet je aan de opdracht houden, Tim. Herfst. Jij schreef over een nieuwe wereldoorlog.’

Waarom heeft hij zo’n hekel aan mij?

‘De inhoud was wat flauw. Ik bedoel, denk je echt dat je over vier jaar wordt opgeroepen om te vechten?’

Hij steekt zijn hand uit. Ik weet niet waarom, dus houd ik mijn armen gekruist.

‘De taal is te bombastisch.’

‘Wat wil dat zeggen, meneer?’

Zijn blik brengt me in de war. Hij leest: ‘*Vastbesloten om het vijandelijke leger te trotseren met wilskracht en vuur...*’

Ik heb de deurklink al vast. Zijn stem wil ik negeren.

‘Ik wilde je daarnet de hand schudden als een soort van

afspraak', hoor ik hem zeggen. Langzaam draai ik me om.
'Wat spreken wij dan af, meneer?'

'Dat jij een goede schrijver kúnt worden, Tim.'

Ik loop de klas uit zonder de belofte van die handdruk.

De herfst kleurt het landschap roodbruin en de bomen laten hun bladeren los tot ver over de plas. Twee eenden zitten op de oever dicht tegen elkaar aan. Stevig trap ik tot voorbij de rode sokken van Simon. Hij zit wat hoger op het zadel dan ik. Zijn pikzwarte haar ligt steil op zijn hoofd. Nergens gegolfd, nergens een krul. Perfect geknipt. Soms vraag ik me af waarom hij nooit merkt dat elke spier in mijn lichaam zich spant als wij samen zijn.

'Adam is als schurft', zeg ik.

'Ik trek me niks van hem aan.'

Ik duw mijn voorste wiel tegen het zijne. Zijn fiets valt bijna om.

'Hé, gast!' Zijn lach voelt als een omhelzing.

'Ik weet over wie ik ga schrijven', zeg ik om hem nieuwsgierig te maken. Maar hij stelt geen vragen. 'Ik heb een betovergrootmoeder.'

'Een bétovergrootmoeder?' Zijn stem schiet de hoogte in.

'Grootmoe Denise. Ze wordt zondag honderd.'

Hij bijt op zijn onderlip. Dat doet hij altijd als hij nadenkt.

'Ze heeft in de oorlog een nazi neergeknald.'

'Cool!'

'En zijn lijk in een rivier gekieperd.'

Hij fluit tussen zijn tanden. Ik heb hem helemaal te pakken.

'Ze woont in het woonzorgcentrum hier vlakbij.'

'Is ze dement?'

'Nee. Glashelder.'

‘Dus heb jij ook nog een overgrootmoeder? Of is die dood?’

‘Dood? Nee, hoor. Mutti Angèle is 82.’

‘Woont ze in Duitsland?’

‘Jawohl. Met Vati. Op een boerderij in de Eifel.’

‘Vati en Mutti.’ Hij imiteert mijn Duitse tongval, de t met een luchtstootje. Zo schattig.

‘Zij komen ook zondag. Op grootmoes feest. Ik weet niet hoelang ze blijven. Ze logeren altijd bij oma Marion.’

In de verte horen we auto’s rijden.

‘Die schrijft gedichten’, verbreek ik de stilte in hem.

‘Wie?’

‘Mijn oma Marion. De dochter van Mutti.’

‘Jouw oma Marion. Hoe oud is die dan?’

‘O, die is nog maar 62.’

‘Maar... gast, dat zijn vijf generaties!’ roept hij.

‘Yep.’

Hij gaat wat trager fietsen.

‘En wie is de coolste?’

‘Mutti. Die schreef vroeger voor de krant.’

‘Mutti’, herhaalt hij met lichte vrolijkheid.

‘Ik ga iedere zomer naar de Eifel. We varen op het meer, gaan paardrijden, eten schnitzels en noedels. En lekkere soep. Van die dikke.’

Dit verhaal maakt duidelijk indruk.

‘s Avonds ploffen we boerend op een versleten sofa.

Nee, dat laatste overdrijf ik. De sofa is versleten, maar we boeren niet.’

Nu trapt hij hard van me weg. Hij buigt zijn rug en trekt zijn hals tussen zijn schouders. ‘DNA!’ roept hij.

‘Wat bedoel je?’ vraag ik als ik hem heb ingehaald.

‘Jouw schrijftalent. Mutti schreef voor de krant, je oma is

dichter en je mama schrijft voor een modetijdschrift. Dus is het erfelijk.'

Ik laat de wind even langs mijn oren suizen. 'Er is nog meer', zeg ik.

Simon rinkelt met zijn bel, recht zijn rug en laat zijn stuur los.

'Grootmoe Denise!' roep ik.

Hij stopt prompt met trappen. Ik omklem de handvatten van mijn stuur wat steviger.

'In de oorlog schreef ze pamfletten tegen de Duitsers. Ze werden stiekem gedrukt bij Swat Patat in het varkenskot. Ze was daar heel goed in.'

'Waarin?'

'De vijand pakken met woorden.'

'Wie vertelt jou dat allemaal?'

Simons lichtgetinte huid lijkt als een vel gespannen over zijn gezicht. Niemand is zo mooi als hij.

'Oma. Oma vertelt me weleens wat.'

'Maar jouw oma is...' ik zie hem rekenen, 'zeventien jaar ná de oorlog geboren.'

Ik knik, blij met wat hij zegt.

'Zelfs jouw Mutti was nog klein. Even denken... twee jaar in 1945.'

Hij zwaait zijn been weer over de stang.

'En weet je wat heel raar is?' zeg ik om hem dicht bij mij te houden. 'Oma Marion kan haar grootmoeder niet uitstaan.'

'Hoe weet jij dat?'

'Ik voel dat gewoon.'

'Hoe zou dat komen?'

Ik haal mijn schouders op. 'Weet ik niet.'

De eenden op de oever vliegen een eind van elkaar weg en belanden allebei in het water. We stoppen voor mijn huis.

‘En wie kies jij?’ vraag ik.

‘Mijn vader.’

‘Waarom?’

‘Die was acht maanden oud toen mijn grootouders hem adopteerden.’

‘Is hij nooit teruggegaan naar Peru?’

Simon haalt een papieren zakdoek uit zijn broek en dekt wat zweet van zijn voorhoofd. ‘Nooit. Ik weet niet waarom.’

Ik houd van de manier waarop hij zijn zakdoek vouwt. Niemand van onze leeftijd doet dat zo netjes. ‘En ik ga weleens met je mee naar die boswachter’, zeg ik.

Hij slaat lachend met zijn hand op de bel van zijn fiets. Dat moet een beetje zeer doen. ‘Maar, Tim, die boswachter bestaat helemaal niet!’

‘Hoe?’ Ik maak van mijn hand een vuist en tik broederlijkstoer tegen zijn schouder. ‘Je zei toch van wel?’

‘Nee, gast. Allemaal verzonnen.’

Plots scheurt Adam op zijn brommer voorbij. Hij roept. We schrikken ons rot van dat woord waaraan wij nooit zullen wennen.

De kilte van de herfst dringt door de spleten van het huis binnen, als een ongewenste bezoeker die we nog máándenlang moeten verdragen. Mama is nog op het werk. Ik smeer een boterham, schenk een groot glas melk in en plof op de sofa.

De boterham is niet echt lekker en de melk is te koud. Ik voel me niet zo goed. Mijn verraad van twee jaar geleden kleeft aan mij als kauwgum. Simon en ik waren dertien. We

zaten tijdens de lunchpauze naast elkaar in de Harry Potter-eetzaal. Simon beet in zijn boterham met kaas en keek naar mijn benen. Ik hield een flesje sap in m'n handen.

'Rechte pijpen', zei hij. Ik keek naar zijn netjes gestreken hemd. Zelf droeg ik een gedurfd poloshirt met V-hals.

'Dat is nu de mode', zei hij. 'Jij bent in de mode. Ik ben nooit in de mode.'

'Die brede broek staat je toch wel goed', zei ik, met mijn lippen om het rietje.

Hij balde zijn vuist, porde speels tegen mijn bovenarm en zei samenzweerderig: 'Ik weet het wel, Tim.'

'Wat? Wat weet jij wel?'

Hij aarzelde even voor hij fluisterde: 'Dat jij een homo bent.'

Ik voelde een storm van kwaadheid in me borrelen, zo hevig dat ik niet wist wat ik ermee aan moest. En omdat die woede in mij bleef branden, haalde ik er diezelfde dag nog iemand anders bij. Adam: tóén al de biceps-bulldozer van de klas.

Na school fietsten we door het park.

'Ben jij nu boos op mij?' vroeg Simon.

Aan het Pro Patria-monument dat politieke gevangenen van de Tweede Wereldoorlog eert, stond Adam ons wijdbeens op te wachten. Ik trapte sneller door, maar Simon stak hartelijk zijn hand op. Adam leek vriendelijk terug te zwaaien. Nietsvermoedend remde mijn beste vriend. Mijn hart ging als een gek tekeer toen ik zag hoe snel Simon een vuistslag kreeg. Eenmaal op de grond bleef Adam hem trappen en slaan. Stop, stop. Deze brutale aanval was niet afgesproken. Simon weerde zich door zijn gezicht af te schermen. Zijn ellebogen schuurden tegen de kiezels op

de grond. Hij kermde van de pijn en riep mijn naam. Adam stompde een laatste keer keihard tegen zijn heup en sloeg hem ten slotte in zijn kruis. 'Vuile flikker!'

Nadat hij uit het zicht verdwenen was, knielde ik bij Simon neer. De brede broek was vuil en in het zijden hemd zat een flinke scheur. Er lagen bloedspatten op het grind. 'De rotzak', zei ik, terwijl Simon naar voren leunde en beide handen op zijn kruis legde.

'Wat doe je?' snikte hij.

'De school bellen', deed ik zo heldhaftig mogelijk.

'Laat maar', zei hij en hij krabbelde overeind.

'Kom, ik breng je naar huis', zei ik.

Simons vader liet het er niet bij. Hij diende klacht in en Adam werd vriendelijk berispt. Afschrikken, niet aanvallen, dát was de afspraak.

'Wie begon eigenlijk met vechten, Tim?' vroeg de Frommel de volgende ochtend in dat akelige kantoor.

'Simon begon met vechten, meneer', zei ik. Ik werd vuurrood. Mijn dubbele verraad was nu een feit.

De man vouwde zijn handen, zuchtte en sprak als een soort God de Vader uit de hemel: 'Eerlijkheid staat bij mij voorop. Daarom verwacht ik dat jij mij alles vertelt, jongen.'

Ik zal een oneervolle dood sterven. Rat die ik ben. Sluwe vos die hij is.

De melk is lauw geworden. Ik drink het glas in één teug leeg. Mijn telefoon trilt. Simon appt dat hij begonnen is aan zijn taak. Zijn vader is iedere dag thuis, hij kan hem interviewen zo vaak hij wil. Het voelt alsof een priem in mijn longen prikt en die als ballonnen leeglopen. In de hoek van de sofa ligt

een dekentje. Ik vouw het open. Mijn hart slaat over als ik weer een appje krijg. *Mijn pa is aan het vertellen nu. Over Peru en de adoptie. Kei-kei interessant, gast.* Ik moet me inhouden om geen hartje onder zijn bericht te zetten. Het is nog steeds kil in huis. Ik sta op en draai de verwarming weer wat hoger. Nog een bericht van Simon. *We gaan knallen. Jij en ik.*

Ik adem diep in en uit. Oma hoopt dat het anders is. Of gewoon normaal op deze leeftijd. Dat het dus overgaat. Dat zie ik als ze naar mijn handen kijkt als ik praat.

Ja. Doen we. Wij, mietjes, stuur ik. En een smiley.

De volgende minuut duurt eeuwen. Ik staar naar het scherm alsof mijn leven ervan afhangt. Ik zie drie bolletjes bewegen en dan weer stilstaan. Simon typt. En haalt weer weg. Hij typt. En haalt weer weg. Mijn hart gaat tekeer als een wildeman in een oerbos. Dan lees ik: *Oeps, gast. Jij misschien. Ik niet, hoor. Maar even goede vrienden.*

Geen emoji. Geen x'je. Niks.

Zwarte wolken voor mijn ogen, ik hoest wat bloed op. Als mama de voordeur dichtslaat en mijn naam roept, blijft mijn keel dicht en doet mijn hart zeer.

Een zwaailicht voor het raam. Ik word op een berrie weggedragen, mama knijpt in mijn hand.

Van Aken, Brigitte
Het geheim. Vijf generaties, één verleden

© 2026 Salto / Standaard Uitgeverij nv,
Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen en Brigitte Van Aken
www.standaarduitgeverij.be – info@standaarduitgeverij.be

Omslagontwerp: Maarten Deckers
Vormgeving binnenwerk: Smets & Ruppel

ISBN 978 90 02 28757 2

D/2026/0034/184

NUR 285

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd – op enige manier –
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
Niets uit dit boek mag worden gebruikt of gereproduceerd voor het trainen
van AI-technologieën of -systemen, noch voor tekst- en datamining
(art. 4, lid 3 Richtlijn (EU) 2019/790).